

## **XI МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ НА ТЕМУ: «СВІТОГЛЯДНІ УЯВЛЕННЯ СЛОВ'ЯН ПРО ДУШУ», (м. Мощаниця, Хорватія, 2014)**

18–20 червня 2014 р. у м. Мощаниці (Хорватія) відбулася XI Міжнародна науково-практична конференція «Родове Слов'янське Віче» на тему: «Світоглядні уявлення слов'ян про душу».

У конференції взяли участь представники 7 країн: Болгарія, Сербія, Словенія, Україна, Хорватія, Чехія, Росія. Метою міжнародного форуму було спілкування й обмін інформацією, друкованими виданнями, досвідом роботи з поширення автентичних народних звичаїв та традиційної культури слов'ян. Родове слов'янське віче як міжнародний форум (започатковане у Києві, Україна, 2003) співпрацює з Європейським конгресом етнічних релігій (створеним у 1998 р. у м. Вільнюс, Литва), що має близьку мету. Родове слов'янське віче щороку залучає активну слов'янську молодь і досвідчених науковців-етнологів, культурологів, істориків, філософів, релігієзнавців до участі в обговоренні важливих питань національно-культурного життя наших країн. Такі міжнародні форуми відбуваються в різних слов'янських країнах: Україна, Білорусь, Польща, Росія, Словенія, Сербія, Хорватія. Україна як одна з ініціаторів такої міжнародної співпраці вже приймала гостей тричі (Київ: 2003, 2010; Ужгород, 2013).

І цього разу, проведена в рамках Родового слов'янського віча науково-практична конференція підтвердила свою актуальність і необхідність подальшого проведення подібних наукових форумів. Віче відзначило практичне зближення вчених-славистів у вирішенні спільного завдання – відродження і зміцнення автентичних національних культур у слов'янських країнах.

Значний інтерес і зацікавлене обговорення викликали доповіді представників української делегації професорів Галини Лозко та Юрія Котляра (Чорноморський державний університет імені Петра Могили). Зокрема, Г. Лозко у своїй доповіді-презентації звернула увагу на той факт, що найдавніші уявлення європейців про душу знаходимо ще в анімістичних віруваннях часів палеоліту. Вперше зафіксовані в найдавнішому святому письмі «Рігведі» свідчення є спільними для всіх індоєвропейських народів, у тому числі й слов'ян. Ведизм стверджує, що метою життя людини є усвідомлення єдності Атмана з Брахманом. Брахман – це всесвітня душа, найвища одухотворена субстанція. Атман – це «самість», людське «я», душа

особи, що є незмінною в потоці перевтілень, водночас залишаючись частиною вселенської душі Брахмана. Матерія ж, проникаючи в душу, призводить до глибоких змін – вона огортає всезнання і безмежну енергію вічної душі, створюючи таким чином обмеженість одним втіленням, зменшуючи можливості пізнання. Проте, духовне ядро душі – це сукупність усіх її втілень, глибинне усвідомлення нею своєї єдності за будь-якої кількості її перевтілень. Г. Лозко також провела аналогії між скіфським вченням про метемпсихоз, філософією Анахарсіса та вченням давньогрецьких мислителів Піфагора, Анаксимандра, Геракліта, Емпедокла, орфіків та ін., зазначивши, що світові релігії значно спростили природні уявлення європейців про ідеальне. Суперечливість християнських інтерпретацій духа і душі, онтологічне протиставлення душі й тіла, трактування духа як Бога, а душі як складової людини – здійснило світоглядний розрив між людиною й Богом. Існування у слов'ян двох слів на позначення духовної субстанції (дух і душа) дають привід припустити, що в язичницькому богослов'ї поняття дух відповідає ведійському Брахману, душа – ведійському Атману.

Професор Ю. Котляр доповів про концепцію душі у фольклорно-етнографічній системі «Спас Причорномор'я», засновниками якої вважаються Анатолій Скульський, Василь Чумаченко та Віктор Черніков. Методика самопізнання заснована на міфологічному світогляді мешканців Північного Причорномор'я. Спасівська традиція вважає, що коли дитина народжується, її душа розлита по всьому тілу, тому сприймати і розуміти навколишній світ дитина може однаково глибоко будь-якою частиною свого тіла. Цей стан «розлитої душі» в тілесність називають «Кап» (рівновага з навколишнім життям). Тому людина, від народження має здатність діяти за велінням душі. Проте з віком, у процесі пристосування до навколишнього середовища, соціалізації, ми втрачаємо світ-казку дитинства. Людина стикається із загальноприйнятими законами сприйняття реальності. Їх стає більше і вони крок за кроком витісняють душу з людського тіла. Система «Спас» дає змогу людині зрозуміти «розлитість душі» і об'єднати її в єдине ціле. Ця система є традиційною для українців, але понад 200 років перебувала в своєрідному підпіллі – на збереженні у родів-характерників. У наш час –

система «Спасу Великого» відроджується, несучи в сучасність давні предківські традиції.

Увагу учасників конференції привернула також доповідь-презентація хорватського етнографа Соні Мелічевіч-Вукеліч (Хорватія) «Mirila – місце перебування душ предків велебітських горян» (присвячену уявленням мешканців гірського масиву Велебіт у Хорватії про душу, на прикладі місцевих дохристиянських поховальних обрядів). Доповідь була побудована на аналізі археологічних джерел із залученням широкого ілюстративного матеріалу.

Від російської делегації виступив доктор філософських наук професор В. Баранов з Санкт-Петербурга на тему: «Понимание души у древних славян и в современном родноверии», який також нагадав уявлення про душу від найдавніших часів до Аристотеля, Сократа, Спінози, Гегеля і, посилаючись на праці українського філософа М. Поповича, окреслив уявлення про душу в світогляді слов'ян. Однак до кінця витримати науковий стиль та тему доповіді професору не вдалося. Згадавши, афоризм німецького поета Р. Рільке, що «Россия граничит с Богом», доповідач зазначив: «это надо отнести ко всем славянским народам», а далі перейшов до опису національного характеру нібито всіх слов'ян, ілюструючи його російськими приказками: «У нас своя мораль – коллективистская, артельная, соборная, мы «один за всех, все – за одного», у нас «на людях и смерть красна», мы можем умирать «за други своя». Мы не обыватели и не любим тех, у кого «хата скраю», нас живо интересуют события и проблемы нашего общества, и не только нашего – всего мира...». Професор явно забув, що глобальні прагнення охопити увесь світ своїми «братніми обіймами» притаманні далеко не всім слов'янам. Далі В. Баранов, як і годиться, вилаяв Захід за утиски слов'янських народів, і, згадавши злочини Гітлера, спрямував свій пафос у пропагандистське русло: «Очередной колоссальной исторической победой их экспансии является уничтожение ими Советского Союза, ставшего надеждой славянского мира в борьбе с Западом»; «События в Донецкой и Луганской областях – это несомненно, добывание Советского Союза, ставшего опорой мирового славянства, это лишение славян подобной государственной опоры». Для українців, які в умовах військової нестабільності в державі все ж таки знайшли змогу взяти участь у цій міжнародній конференції, доповідь представника РФ виглядала не тільки зухвало, а й провокаційно.

У політичне русло спрямував своє повідомлення й молодий представник Сербії Мілан Петровіч, який замість наукової доповіді підкреслено й піднесено дякував Російській Федерації за допомогу сербам під час повені, наголошуючи на її братніх почуттях до інших слов'ян (його виступ явно був написаний на замовлення проросійських кіл Сербії).

Незважаючи на певні недоречності, які іноді трапляються на міжнародних зібраннях, водночас усіма учасниками було відзначено, що на початку XXI ст. глобальні виклики все сильніше перешкоджають збереженню традиційних культур, створюючи

загрози політичної дестабілізації у слов'янських країнах. Так, у складних умовах неоголошеної війни Росії проти України відбувається й руйнація споконвічних традицій слов'ян і міжслов'янських відносин, може статися й ослаблення дружнього психологічного клімату, який уже встановився між нашими народами протягом двох десятиліть. Родове слов'янське віче, однак, не наважилося відкрито засудити політику інформаційно-військової агресії Росії проти України, яка становить потенційну загрозу для всього слов'янського світу. У підсумковому документі конференції зазначено, що в подальшій міжнародній діяльності Родового слов'янського віча рекомендовано не допускати будь-яких проявів втручання у внутрішні справи країн-учасниць з боку інших учасників.

Цікавими для всіх учасників були презентації наукових славістичних видань, які зробили хорват Денівер Вукеліч (науковий співробітник Інституту етнографії) та українець Богдан Фенюк (директор видавництва «Мандрівець» з Тернополя). Важливим об'єднавчим чинником Віча і конференції стала музична культурна програма, підготовлена хорватським етно-рок-гуртом «Сваріца», у якій взяли участь усі слов'янські делегації. Урочисто прикрашена прапорами всіх країн-учасниць будівля старовинної школи, де проходив форум, привертала увагу місцевих хорватів, які висловлювали своє захоплення й повагу до такого гарного дружнього заходу. Дещо екзотична адриатична кухня українцям видалася новою, зате гостинні столи домашньої випічки хорватських господинь нагадували традиційні українські хлібосоли. Барвисте національне вбрання учасників цих культурних заходів, розмаїта стародавня символіка, народні сувеніри, радували око й свідчили про невичерпне джерело автентичної культури слов'ян, сприяли усвідомленню нашої етнокультурної й родової спорідненості.

Екскурсії, організовані господарями Віча, надовго залишаться в пам'яті як чудові спогади про цю дружню зустріч. Місцем проведення XI Родового слов'янського віча не випадково було обрано саме середньовічне містечко Мошченіце. З півдня тут відкривається мальовничий краєвид на затоку Адриатичного моря Кварнер з гірськими островами Црес і Крк. Місто-музей розташоване на кількасотметровому узвишші над затокою, яке плавно переходить у гірський масив на півночі, в кількох кілометрах звідси височіє гора Перун (881 м над р. м.), що входить до природного парку «Учка». У центрі містечка розташовано й готель «Перун», де зупинялися українські учасники Віча. Рік тому на вершині гори з дозволу адміністрації згаданого парку зусиллями хорватських шанувальників прадавнини було відновлене капище Перуна, яке тут функціонувало ще в дохристиянські часи. Тут учасники конференції не тільки ознайомилися з історичною пам'яткою, а й серед розкішної природи прославили своїх героїчних предків, а також і сучасних героїв Небесної Сотні, які полягли за Україну.

Заплановано видати Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Світоглядні уявлення слов'ян

про душу». До редакційної колегії обрано: Даміра Маркотіча, Галину Лозко, Богдана Фенюка, відповідальний за випуск Дамір Маркотіч (Хорватія).

Наступну XII міжнародну наукову конференцію в рамках проекту «Родове слов'янське віче» на тему: «Культ предків у слов'ян» було вирішено провести

влітку 2015 р. у Словенії. Координатором Родового слов'янського віча на наступне річне коло обрано Нейца Петріча (Словенія).

*Вадим Шапошніков (м. Бориспіль)*

**Рецензенти:** *Лубський В. І.*, д-р філос. наук, професор;  
*Лозко Г. С.*, д-р філос. наук, професор.

© Шапошніков В. А., 2015

*Дата надходження статті до редколегії 25.03.2015 р.*